

**INPUT VAN PERSPECTIVE.BRUSSELS
AAN DE RAADPLEGING OVER DE
TOEKOMSTIGE *CIRCULAR ECONOMY*
*ACT***

Verzoek om input van 6 november 2025

NOVEMBER 2025

INHOUD

Territoriale en multischaalbenadering van de circulaire economie integreren.....	3
Nieuwe vormen van industriële productie in de stad ontwikkelen.....	4
Focus op de bouw als structurerende sector voor circulariteit.....	4
Meer dan alleen kritieke materialen: naar systemische circulariteit.....	5
Circulariteit bevorderen vanaf het ontwerp en gedurende de hele levenscyclus.....	5
Op weg naar meer governance en coördinatie.....	6
Conclusie.....	6

COLOFON

Auteur

perspective.brussels
Naamsestraat 59 – 1000 Brussel

Voltooiingsdatum

November 2025

Contact

Ferrão Santos, Alexandre – aferraosantos@perspective.brussels

Perspective, het Brusselse planningsorgaan, heeft als opdracht gewestelijke en territoriale strategieën te ontwikkelen ter ondersteuning van het beleid voor duurzame, economische en sociale ontwikkeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In het kader van de openbare raadpleging over de toekomstige *Wetgeving op het gebied van circulaire economie* wil Perspective de aandacht van de Europese Commissie vestigen op de **territoriale en ruimtelijke dimensie** van de circulaire transitie, een belangrijke hefboom voor de concrete uitvoering ervan.

Deze input weerspiegelt ook de bezorgdheid van andere organen voor ruimtelijke ordening in heel Europa, die met name tot uiting is gekomen in het kader van het Europese ASSET-project en heeft geleid tot de vorming van een alliantie¹ op EuroDelta-niveau.

TERRITORIALE EN MULTISCHAALBENADERING VAN DE CIRCULAIRE ECONOMIE INTEGREREN

Circulariteit ontvouwt zich via locaties en materiaalstromen: opslag-, sorteer-, reparatie-, assemblage-, logistieke en verwerkingszones. Deze activiteiten vereisen specifieke en goed gelegen oppervlakten, die vaak schaars zijn in dichtbevolkte stedelijke omgevingen. Het is dus essentieel om **ruimtelijke planning op te nemen** in het circulaire beleid. Dit om te zorgen voor samenhang tussen economische behoeften, milieubeperkingen en de kwaliteit van de leefomgeving. Het ontwikkelen van een circulaire economie zonder duidelijk te maken hoe deze ruimtelijk gerealiseerd kan worden – en bijgevolg zonder ruimtelijke planning – is een illusie, vooral in dichtbevolkte stedelijke gebieden, waar het potentieel voor een circulaire economie ook het grootst is.

Het is niet mogelijk om een circulaire economie op het niveau van één enkel grondgebied te benaderen. Ze is gebaseerd op **regionale en transnationale onderlinge afhankelijkheid**: materiaalstromen, knowhow en vaardigheden overschrijden administratieve grenzen. In dit verband vestigt Perspective de aandacht op het **potentieel van de Eurodelta** – een megaregio die de agglomeraties en metropolitane gebieden in de delta van Rijn, Schelde en Maas omvat en zich uitstrekt over Noord-Frankrijk, België, Nederland en het Duitse Ruhrgebied – als relevante ruimte voor de ontwikkeling van geïntegreerde circulaire waardeketens. Het **Interreg ASSET-project (NWE0300368; <https://asset.nweurope.eu/>)**, waaraan Perspective heeft deelgenomen, illustreert deze macroregionale samenwerking die tot doel heeft regionale markten voor hergebruik van materialen te structureren. Intensievere coördinatie met partners van de [EuroDelta-alliantie](#) kan helpen om de doelstellingen van de toekomstige wetgeving concreet te realiseren.

- > **Systematisch inpassen van territoriale dimensies en transregionale en transnationale samenwerking in het ontwerp en de uitvoering van de wetgeving op het gebied van circulaire economie, waarbij actoren die betrokken zijn bij ruimtelijke ordening worden aangemerkt als essentiële partners voor circulaire transitie.**

¹ Verklaring van EuroDelta-alliantie: <https://asset.nweurope.eu/letter-of-intent>. Ondertekenaars: Metrex, City of Amsterdam, perspective.brussels, Brussels Environment, Province of South Holland, The Hague, Delft University of Technology, RWTH Aachen University, Vereniging Deltametropool, Duisburg Business and Innovation.

NIEUWE VORMEN VAN INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN DE STAD ONTWIKKELEN

Steden, waar mensen en consumptie samenkomen, zijn plekken waar de grootste hoeveelheden herbruikbare hulpbronnen worden gegenereerd. We moeten erkennen dat deze bijzondere eigenschap van de stedelijke omgeving een groot potentieel biedt voor het ontwikkelen van een circulaire economie. De nabijheid van woonwijken en verwerkingsactiviteiten zorgt wel voor een ruimtelijk dilemma: hoe zijn recycling, refurbishment en reparatie, activiteiten die aanzienlijke overlast kunnen veroorzaken, het best verenigbaar met de kwaliteit van leven in de stad?

Perspective pleit voor een nieuwe generatie stedelijke productieactiviteiten die in hun omgeving geïntegreerd zijn en ermee compatibel functioneren: platformen voor het delen van ruimte of materiaalstromen, lokale logistieke hubs, microfabrieken voor hergebruik of centra voor circulaire innovatie². Voor deze activiteiten zijn nieuwe economische modellen en logistieke en organisatorische innovaties nodig. Stadsplanning kan de totstandkoming van deze activiteiten vereenvoudigen, niet alleen door te zorgen voor circulaire ruimten die aansluiten bij andere functies van de stad, maar ook door een heus logistiek en productief netwerk op te zetten. Dat kan door aan de rand van stedelijke centra infrastructuur van kritische omvang aan te leggen die het stedelijk netwerk kan ondersteunen op het gebied van logistieke behoeften, materiaalverwerking en -levering.

Deze benadering houdt in dat de plek die de industrie in de stad inneemt opnieuw moet worden bekeken, niet als overlastgevend factor die moet worden ingeperkt, maar als aanjager van circulaire innovatie. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest laat met zijn economische ontwikkelingsstrategie 'Shifting Economy'³ al zien hoe duurzame productieactiviteiten geleidelijk weer kunnen worden ingepast in een dichtbebouwde stedelijke omgeving. Deze benadering zou een bron van inspiratie kunnen zijn voor Europese instanties en andere grote steden.

> **De ontwikkeling van nieuwe vormen van circulaire industriële productie in de stad ondersteunen, uitgaande van innovatie en geïntegreerde stadsplanning.**

FOCUS OP DE BOUW ALS STRUCTURERENDE SECTOR VOOR CIRCULARITEIT

De **bouwsector** is verantwoordelijk voor een groot deel van de gebruikte materiële hulpbronnen in Europa. Om een efficiënte circulaire economie te bevorderen, moet deze sector dan ook prioriteit krijgen.

Perspective benadrukt het belang van het **hergebruik van gebouwen, materialen en ruimten**. Het Europese beleid moet transformatie in plaats van sloop, renovatie in plaats van wederopbouw en herkwalificatie van bestaande ruimten in plaats van gebruik van nieuwe gronden aanmoedigen. Een langere levensduur van bestaande structuren door renovatie en hergebruik van materialen is een belangrijke oplossing om de impact op het milieu te verminderen en de beschikbare hulpbronnen te optimaliseren. Het is ook essentieel dat het fiscaal kader in overeenstemming met deze doelstelling wordt aangepast.

² Voorbeelden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: Circularium – een centrum voor circulaire innovatie, Woodpark – een centrum voor hergebruik en verwerking van hout, BCCC – een centrum voor consolidatie van materiaal aanvoer in de bouw, Micro Factory – een gedeelde werkplek gebaseerd op participatie en het samen gebruiken van infrastructuur en middelen.

³ <https://shiftingeconomy.brussels/>

Deze koers sluit aan bij de Europese doelstelling van ‘**no net land take**’ (nul netto ruimtebeslag) die **mee is opgenomen in de EU-biodiversiteitsstrategie en de EU-Bodemstrategie voor 2030**. Circulair omgaan met grond en gebouwen moet worden erkend als een pijler van algemene circulariteit, net als het beheer van kritieke materialen. De ervaringen in Brussel (bijvoorbeeld [Architecture of Reuse](#) van BMA, initiatieven van de Stedelijke Agenda voor circulair hergebruik van gebouwen) wijzen op de haalbaarheid van deze benaderingswijze. Er zijn veranderingen nodig op verschillende niveaus: circulair bouwen moet worden meegenomen in bestaande regelgeving, de bouwsector moet worden gereorganiseerd, de logistieke keten van materialen moet worden hertekend en de manier waarop we architecturale projecten uitdenken moet worden aangepast.

- > **In de bouwsector moet prioriteit worden gegeven aan het hergebruik van materialen, renovatie en circulariteit van grond, waarbij de regelgevende en fiscale kaders op elkaar moeten worden afgestemd.**

MEER DAN ALLEEN KRITIEKE MATERIALEN: NAAR SYSTEMISCHE CIRCULARITEIT

De wetgeving op het gebied van circulaire economie legt terecht de nadruk op het versterken van de markt voor **secundaire grondstoffen**, maar de uitdaging reikt verder dan alleen de aanvoer van kritieke grondstoffen. **De stromen van bouwmaterialen, biomassa, infrastructuur en consumptiegoederen** vormen veel grotere volumes, waarvan de circulariteit een groot stimulerend effect zou hebben op de hele Europese economie. Deze materiaalstromen moeten worden gestructureerd rond gespecialiseerde ketens. Op Europees niveau moeten hiervoor actieplannen worden opgesteld, waarin rekening wordt gehouden met de specifieke behoeften, beperkingen en kenmerken ervan. De Europese autoriteiten zouden een actievere rol kunnen spelen in het ondersteunen van de ontwikkeling van deze gespecialiseerde ketens, zeker wanneer daarvoor een transnationale aanpak nodig is.

Bovendien kan circulariteit niet worden gerealiseerd zonder rekening te houden met de **bijbehorende externe effecten** – grijze energie, transport, inputs, vervuiling – anders wordt de ene afhankelijkheid vervangen door een andere. Perspective beveelt daarom aan dat in de effectbeoordeling en het toekomstige regelgevingskader de indirecte effecten van circulariteitsmaatregelen op energie, klimaat en ruimte worden geëvalueerd. Zo moet bijvoorbeeld worden beoordeeld of deze effecten maatschappelijk aanvaardbaar zijn en welke voorwaarden op het gebied van financiering en circulariteitsinfrastructuur nodig zijn om ze haalbaar te maken.

- > **Een systemische benadering van circulariteit hanteren bij het uitwerken van de wetgeving op het gebied van circulaire economie. Dit door alle materiaalstromen en de externe effecten ervan te reguleren via passende wettelijke maatregelen.**

CIRCULARITEIT BEVORDEREN VANAF HET ONTWERP EN GEDURENDE DE HELE LEVENS CYCLUS

Circulariteit moet **in een vroeg stadium** worden opgenomen, vanaf het ontwerp van producten, gebouwen en infrastructuur. De eisen voor duurzaam ontwerp moeten criteria voor demonteerbaarheid, repareerbaarheid en modulariteit omvatten, om hergebruik te vereenvoudigen. De Europese productnormen moeten daarom worden aangepast om bij het ontwerp van producten meer rekening te houden met deze doelstelling van hergebruik.

Perspective benadrukt dat **hergebruik en reparatie** voorrang moeten krijgen boven uitsluitend recycling. Recycling blijft onmisbaar, maar mag niet de gebruikelijke oplossing zijn. Recycling moet juist het laatste redmiddel zijn wanneer andere oplossingen, zoals het verlengen van de levensduur van voorwerpen en materialen of het waarborgen van repareerbaarheid, niet mogelijk zijn. Deze oplossingen zijn zowel ecologisch als economisch efficiënter en zorgen voor meer lokale werkgelegenheid.

Deze nieuwe vormen van productie en consumptie gaan gepaard met ruimtelijke implicaties die opgenomen moeten worden in de strategie die door de wetgeving op het gebied van circulaire economie wordt ondersteund.

- > **Circulariteit moet al in de ontwerpfase van producten en projecten worden nagestreefd, waarbij hergebruik en reparatie voorrang krijgen boven recycling.**

OP WEG NAAR MEER GOVERNANCE EN COÖRDINATIE

Het welslagen van de *wetgeving op het gebied van circulaire economie* hangt af van de **coördinatie tussen de verschillende bestuursniveaus** en de rol die aan de territoriale actoren wordt toegekend. Lokale en gewestelijke planningsinstanties, zoals Perspective, kunnen helpen om de Europese doelstellingen om te zetten in coherente ruimtelijke ordeningsstrategieën die zijn aangepast aan de lokale specifieke omstandigheden. Maar daarvoor moeten ze worden betrokken bij het Europese besluitvormingsproces, wat momenteel niet het geval is.

Bij de effectbeoordeling van de wetgeving op het gebied van circulaire economie moet ook worden gekeken naar **de interactie tussen de verschillende Europese wetgeving inzake grondgebruik**, met name de **Nature Restoration Regulation (NRR)**, de **Soil Monitoring Law**, de doelstellingen op het gebied van “**no net land take**” en het beleid inzake het **reserveren van ruimte voor de productie van hernieuwbare energie**, alsook het **Europese Actieplan voor betaalbare huisvesting**, het **European Affordable Housing Plan**.

Deze instrumenten streven elkaar aanvullende, maar soms ook tegenstrijdige doelen na: bescherming van de biodiversiteit, energieproductie, huisvesting, infrastructuur of productieactiviteiten. Een **geïntegreerde benadering** van deze wetgevende kaders zou **tegenstrijdigheden tussen sectorale beleidsmaatregelen** helpen voorkomen en de **territoriale samenhang van de transitie** bevorderen. Dit door een evenwichtige ruimtelijke ordening op Europees niveau te ondersteunen.

Hierbij moet ook worden opgemerkt dat de ontwikkeling van circulaire ketens en de markten voor secundaire grondstoffen belemmerd kunnen worden door de bestaande mededingingsregels, die op passende wijze moeten worden aangepast.

- > **De verschillende betrokken beleidsniveaus (en dan in het bijzonder lokale en regionale overheden) betrekken bij het ontwerp en de concrete uitvoering van de wetgeving op het gebied van circulaire economie, zodat deze ruimtelijk kan worden geïmplementeerd.**

CONCLUSIE

De transitie naar een circulaire economie kan niet volledig worden gerealiseerd zonder **expliciet rekening te houden met de territoriale dimensie ervan**. Ruimte is niet louter ondersteunend, maar vormt ook een strategische hulpbron: het is in gebieden dat circulariteit vorm krijgt, gestructureerd wordt en waarde creëert.

Perspective nodigt de Commissie uit om **ruimtelijke ordening en ruimtelijke planning** tot volwaardige hefboomen te maken van de *wetgeving op het gebied van circulaire economie*. Dit door stedenbouwkundigen en agentschappen en diensten belast met stadsplanning in steden te betrekken bij de ontwikkeling en uitvoering van deze wetgeving en door regionale, stedelijke en transnationale initiatieven te ondersteunen die al aan het experimenteren zijn met deze nieuwe vormen van circulariteit.